

„LAAT DE KINDERKENS TOT MIJ KOMEN.....“

„LAAT DE KINDERKENS TOT MIJ KOMEN....”

Menig teeder moederharte
dacht in stil gepeins daaraan,
Of haar kindertjes ook mochten
tot den lieven Heiland gaan;
Want zijn mond is enkel zegen,
en zijn oogblik liefde slechts;
Niemand ijlt Hem vruchtloos tegen,
of keert onvertroost zijns wegs.

Mogen, kinderlijk en vroolijk,
ook de kleinen voor Hem staan?
Mogen zij op 't heilig aanschijn
hun vrijmoedige oogjes slaan?
Zoo Hij de aangebeden handen
zeegnend tot u strekken wou,
Denkt wat blijdschap, dierbre panden,
't moederharte smaken zou!

O zij willen, moeten 't wagen!
Wat haar dierbaarst is op aard
Moeten zij Hem tegenvoeren,
die zoo vriendlijk op hen staart!
Daar verstouten zich de vrouwen,
en de kleenen aan haar hand
Zien met oogjes vol vertrouwen,
naar den goeden Godsgezant.

„Laat de kindren tot Mij komen
en weerhoudt ze niet van Mij;
„Hunner is het rijk der heemlen
en die needrig zijn als zij.”
Hij omhelst hen al te gader,
strekt zijn dierbre handen uit,
Kust en zegent ze als een vader,
die zijn kroost in de armen sluit.

Uit den Rijmbijbel van Nic. Beets.

FABRIKANERS.

DOOR

H. B. VAN LUMMEL.

Het onbekende woord in den titel van dit boek is een schuilnaam voor de inwoners van een groote, oude stad in het Belsche Land.

Groot en machtig was ze, die oude, al vóór eeuwen en eeuwen, feitelijk meer een vrije republiek met onderhoorige vlekken en dorpen in den omtrek, dan deel van 't leen van den Landsheer.

Vorsten en vorstinnen ontving zij met hooge waardigheid, zij wist, dat haar gunst gezocht en haar misnoegen gevreesd werd.

Als zij haar weerbare mannen te velde bracht dreunden de wegen van de voetstappen der tachtig duizend en was het vrede, dan waren wegen en pleinen vol van werklieden, van handelaars, van kloeke mannen en vrouwen, die iets van stedelijken adeldom in gelaat en houding droegen.

Zoo groot en aanzienlijk was de stad, dat zelfs de Rotterdamsche Desideer beweerde, dat in de gansche christenheid met haar geen stad was te vergelijken in omvang, macht, bestuur en beschaving.

Een rivierke stroomde met verdeelde armen door de veste, verscheidene wipbruggen verbonden de oevers en een

kleine scheepvaart bracht nog het hare bij tot verlevendiging van het stadstoeleel, dat menigen vreemdeling in verrukking bracht.

Naar den aard der tijden, toen men zich weinig met rooilijnen en stedelijke bepalingen omtrent de bebouwing ophield, vertoonde de stad ook in de aaneenschakeling van groote en kleine huizen, het denkbeeld van vrijheid en gelijkheid, dat, in gezonden zin, reeds lang vóór de Fransche Revolutie, in zooveel burgerharten leefde.

Straten en pleinen waren over 't geheel ruim en sierlijk aangelegd, tal van trotsche gebouwen boeiden het oog van inwoners en vreemdelingen. Maar men moest er niet verwonderd over zijn, dat zich in de buurt der prachtige kerken nederige woningen van eerbare wevers en handwerkslieden nestelden, zonder zich te bekommeren over den indruk van deze tegenstelling op de fysionomie der stad.

Men moest er zich ook niet over verbazen, als gewone burgerwoningen de reeks van stedelijke paleizen kwamen afbreken. Het oude kasteel, of het Stadhuis met zijn bevalligen Moorschen gevel leden er niet onder, wanneer de nakomelingen van hun Stichters in

simpele behuizingen in hun buurt bleven.

In 't midden van de stad verhief zich de klokketoren, minder om zijn bouw dan om zijn beteekenis vereerd. Want als deze toren sprak, als hij zijn klokken liet beieren, was 't alsof men de geweldige stem des volks vernam, dat zijn burgers opriep tot bescherming van vrijheid en recht. Dan luisterden vrouwen en kinderen en de golvingen van 't gebom trilden in de harten na als een: Onze goede, oude stad rekent op u! zij rekent op u!

Wat een ontwikkeling in dien tijd! Twee en vijftig gilden van Ambachtslieden, twee en dertig klassen van wevers. Door het volk zelf gekozen dekens, overlieden, raadsheeren en ambtenaren. Een vrijstaat in dezen staat en een, waarmee de Landsheer rekenen moest, ook deze vrije man liet zich niet knechten zonder krachtig verzet.

Maar deze oude stad is er niet meer, al is Fabrika er de voortzetting van en al vertellen de trotsche gebouwen, die stand hielden, nog van de oude dagen en de verdwenen dingen. Van een vrijstaat in den ouden zin is geen sprake meer; met veel andere gemeenten vormt Fabrika het rijk, is een deel van het geheel en even onderworpen aan algemeene regelen van bestuur als de kleinste gemeente.

Er is nu een nieuwe stad. Een stad met heerlijke parken, ruime pleinen, breede boulevards en avenuen, groot-sche uitstallingen van nijverheid, kunst en wetenschap, met allerlei gemakkelijkheden van 't nieuwere verkeer en van 't maatschappelijk leven. Maar ook, een stad met fabrieken. Hoeveel en hoe groote!

Als men in de verte de stad nadert vallen de torens bijna niet in 't oog, door 't bosch van stompe, plompe schoorsteenen. En de frissche wande-

laar kan bijna een zucht niet onderdrukken, wanneer hij zich veroordeeld weet, om in dit bosch eenigen tijd door te brengen.

Evenals zoo menigmaal is ook hier de werkelijkheid minder zwaar dan de voorstelling, maar toch kan men in Fabrika moeilijk aan den indruk ontkomen, dat zij, in spijt van al haar heerlijkheid, een fabriekstad is. Toen in vroeger jaren de wevers, elk in zijn woning, de spoeltjes door 't getouw sloegen en met hun zetramen klikklakten als op maat, leed het gehoor, ook op straat door al dat gedruisch, maar 't zonlicht bleef er even vriendelijk om schijnen en als de stralen op 't weefsel vielen en in haar gloed de stofjes lieten dansen, was 't bij alle eentonigheid, alsof er een zonneliedje in huis gezongen werd.

Maar nu, zwarte, grauwe rookpluimen dwarrelen of stooten uit groote en kleine monden, stoempijpen blazen hun witte waterwolkjes daartusschen en al die dampen vloeien samen tot een rossig gordijn, dat het heerlijke licht onderschept en de benedenwereld als in nevel en mist doet verkeerren. In de meeste lokalen van de fabrieksgebouwen hangt een dikke lucht, die de longen bedreigt, terwijl het oor beledigd wordt door onophoudelijk geknars, gesis, geschuif, geratel en gedreun. O, men went aan alle dingen en ook hieraan, maar niet zonder scha, lichamelijk en geestelijk. Onder het fabriekspersoneel, mannen en vrouwen, zoekt men bijna tevergeefs naar kloeke, frisch uitgegroeide, krachtige gestalten, al mag er hier en daar nog staal in de spieren schuilen. En terwijl het lichaam zoo wordt teruggehouden, ontvangt ook de geest het stempel van gedruktheid, somberheid, onaandoenlijkheid.

Gedood is de geest niet, maar de

verstomping is reeds ingetreden, al flikkert het zieleven gedurig wel eens op, al prikkelen de zinnen ook wel eens tot uitgieting van vervoering of toorn. De fabrieksbevolking wordt van jaar tot jaar gedrukker en de oorzaak is niet ver te zoeken.

Men gevoelt het, men tracht het kwaad te bestrijden, maar zal het baten?

Zóó is het *in* de fabrieken. En daarbuiten hangt de rook- en dampnevel bijna voortdurend. De ventilatieklep naar de bovenwereld gaat niet open. Hoogst zelden, bij gunstigen wind, worden de arbeiders, huiswaarts keerende, verkwikt door een heldere, vroolijke buitenwereld en verbazen er zich over, dat het zoo zonnig en zoo licht kan zijn. Maar diep gaat het er bij de meesten niet in, waardeering blijft uit.

Vettige roetvlokjes en walmen kleuren binnenhuizen en gevels met een grauwbrown, want ook door de nauwste spleten en openingen weet de zwarte blaak toegang te krijgen en de huisvrouw zou radeloos worden, zoo zij den strijd wou aanbinden tegen dien indringer. Daarom leert zij zich schikken in de sombere omgeving en ziet geen vuil meer en geen stof. En als zij het bemerkt lacht zij er mee en troost zich: het is niet anders! Wat goor is ziet ze nu voor wit aan en als ze ooit van boenen en poetsen gehouden heeft, dan is het nu uit met die liefhebberij.

Altijd met uitzonderingen. Maar overigens is de fabriekswijk een droef stadsdeel, in 't geheel niet uitlokkend voor wandelaars en met haar nauwe, bochtige straatjes en gangen een dwaalhof voor iemand, die er toevallig in verward raakte.

Tot dit donkere buitenste der stad, zoo kenbaar onder 't fabrieksmerk, bepaalt zich evenwel het fabrieksleven niet. Daar zijn directeuren, aandeel-

houders, commissarissen, boekhouders en andere ambtenaren, die wel onder den rook uit zochten te komen en toevlucht vonden in zonniger, helderder stadsdeel, maar toch innig met de fabrieken verbonden zijn, zoo innig, dat zij ook een fabrieksleven leiden en hun denken en doen onder den invloed blijft van de vraagstukken, die men op de fabrieken tracht op te lossen. In verschillende vereenigingen en samenkomsten, in stedelijk en kerkelijk bestuur, bij allerlei overwegingen zijn de oogen naar de fabriek gericht en gaat men uit van de meening: hun belang ons belang.

't Fabrieksmerk staat op de geheele stad. 't Rivierke mag nog zoo frisch en klaterend door de stad golven, de parken mogen nog zoo groen en schaduwrrijk zijn, er mag nog zooveel vertoon zijn van de allures eener werelstad, Fabrika kan zich aan de traditie zoeken te ontwringen, zij blijft een handwerksstad, een fabrieksplaats, er is geen ontkomen aan.

Zou men de fabrieksbevolking van 't heden gaan vergelijken met den handwerksstand van weleer, zoo kwam men licht tot beschouwingen en uitkomsten niet geheel in 't voordeel van den nieuweren tijd en de hoogere beschaving. Bijna schijnt het dan, alsof met den vooruitgang in machinerie, de mensch achteruit is gezet en gegaan en begint men als te snakken naar een terrein, waarop zooveel verstoffte en bedompte menschenzielen weer eens tot ontplooiing van hun volle menschenkracht kunnen komen.

Evenwel, zulke dingen houden ons nu niet langer op. De zeer oppervlakkige kennismaking met de groote stad, moge een geschikte inleiding zijn tot een bezoek in een der achterstraatjes van de fabriekswijk.

PEER EN ZIJN VROUW.

Peer Palmaert met zijn vollen naam. Een Angeliek Verveeren „van haar eigen.” Een wettig gehuwd paar. Dat treft men hier ook wel eens anders. De praktijk der vrije liefde komt voor, al acht men de theorie geen aankijken en geen verdedigen waard.

Peer is, nu ik hem u voorstel, 43 jaar. Hij zit op een houten bankje bij zijn spoelrad, een eenvoudig werktuig, dat ik niet nader behoef te beschrijven. Zijn leeftijd laat zich uit de Registers van den Burgerlijken Stand controleren, maar overigens is hij op uiterlijk aanzien moeilijk te schatten. Hij heeft tijden, dat hij er met zijn vlassig volbaardje jonger uitziet, maar soms zou men hem ook 60 geven, zoo ingetrokken kunnen zijn wezenstrekken worden, zoo geknakt kan zijn gestalte er uitzien.

Hij mag nu en dan wel pijn hebben, inwendig. Naar zijn aard zal hij daar geen ophef of zelfs melding van maken, maar die pijn veroudert hem. Als hij opstaat en men hem gebrekkig langs tafel en stoelen naar 't raam ziet schuifelen, bemerkt men, dat hij zijn linkerbeen niet tot zijn dienst heeft. Peer is kreupel en wel zoo kreupel, dat hij zonder steun of kruk geen tien stappen gaan kan. Hij heet dan ook in de wandeling: Peer de Stelt.

Van zijn gelaatsuitdrukking is niet veel te vermelden. De oogleden hangen meestal halfweg over de oogen en er moet al heel wat gebeuren, eer hij ze flink opslaat. Dan bemerkt men in zijn blik ook wat anders dan dien doffen fabrieksschemer, die een familie-trek schijnt van bijna alle lieden uit het rook- en walmdistrikt.

Peer is tenger gebouwd, maar ziekelijk ziet hij er niet uit, al verraadt zijn tint zijn afkomst en veelvuldig verblijf in de binnenlucht. Gevoel of

karakter staat er op zijn gelaat niet te lezen, maar men vindt er ook niet dien terugstootenden trek van grimmigheid en ontevredenheid, die zooveel kou en harteloosheid verraadt.

Aan zijn sjofel grauwbrown toilet valt niet veel op te merken. Gerekend naar andere vakgenooten ziet hij er knap uit. Daar heeft zijn vrouw eer van. Geen vlekken of scheuren en todden. Lappen misstaan in deze omgeving niet.

Op Zondag en Heiligendagen kan hij 't heertje zijn. Zijn uitrusting mag gezien worden. Maar ze hangt weken en maanden soms achter het gordijn, zonder in gebruik te komen, want kerksch is Peer in den gewonen zin van 't woord niet, aan „uitgaan” heeft hij een hekel en zoo heeft Angeliek maar haar onderhoud en verzorging van 't mooie pak, zonder dat zij er veel eer mee inlegt.

Dat is natuurlijk maar een klein deel van haar huisdienst, al beteekent die toch al zoo veel niet. Van een fabrieksvrouw moet men in 't huiselijke niet veel wachten. Waar zou zij 't van daan hebben? Maar tot de slordigsten behoorde vrouw Palmaert niet. Dat er een groezelige tint in 't huis hing, dat het eenvoudige meubilair niet altijd stofvrij was, dat het waschgoed meer van room dan van sneeuw had, dat waren immers onvermijdelijke kleinigheden! Maar 't eten was toch immers altijd op zijn tijd klaar? Gaten en scheuren werden immers behoorlijk gestopt, al hing er wat nachtrust aan? Als ze eens bij buitengewone gelegenheden samen met de kinderen op straat verschenen, hadden ze zich immers niet te schamen? Verslonste zij haar goed, verbabbelde zij haar tijd, ronselde of snoepte zij, maakte ze ruzie of stak ze in schulden? Neen, ze was een kostelijke huisvrouw, Peer was met haar tevreden en zij met haar zelf ook.

Misgund werd zij aan Peer daarom niet en er was een tijd geweest, dat men gezegd had: „Hoe is 't mogelijk, dat Peer niet beter uit zijn oogen kijkt, hij had toch nog wel wat anders kunnen krijgen, al is hij kreupel.”

En dat was waar ook. Al schijnt het om te lachen, in zijn soort was hij nog een „goede partij” geweest. „Hij had wat.”

En men weet: als er wat geld zit, of maar naam en schijn van geld is, wordt er over veel heengestapt.

't Was Peer in zijn leven zóó gegaan: Vader en moeder werkten op de fabriek. Moeder was spoedig na zijn geboorte overleden. Hij had er geen de minste herinnering meer aan. En ook niets, dat naar kinderlijk gevoel geleek. Vader had hem als heel klein kind besteed bij de bureu en bekommerde zich zoo goed als niet om zijn stamhouder, die de kamer der bureu voor zijn eigen kamer hield en van zijn eigenlijke betrekking tot zijn vader geen den minsten indruk had.

Peer speelde zoo wat heen, ging op zijn tijd naar school, kwam er na eenige jaren af, deed zijn eerste communie en was veertien jaar, eer hij eigenlijk nog tot bewustheid was gekomen, dat hij een vader had buiten den buurman, dien hij met de andere kinderen gewoon was Faf te noemen. En ook, toen hij al op de fabriek was en een aardig duitje voor zijn doen verdiende, werd er over die verhouding wel eens gesproken en keek hij er zijn echten vader eens wat nieuwsgierig op aan, maar van hartelijkheid tusschen die twee kwam niets in. Vader woonde nog altijd in 't kamertje, dat hij met zijn vrouw bewoond had en kookte en scharrelde daar alleen, zonder dat Peer ooit bij hem kwam, of ook maar eenige neiging gevoelde om er eens te gaan kijken. Vader en zoon schenen even gevoelloos en houderig.

Peers vader kreeg op de fabriek een ongeluk, dat hem het leven kostte. De man werd begraven, Peer stond alleen. De fabriek bezorgde de begrafenis en betaalde bovendien aan den voogd een schavergoeding uit. Dat werd Peers kapitaal. En dat gaf een bepaalde richting aan zijn leven.

De jongen was 16 jaar en al eenigen tijd gewoon voor zichzelf te zorgen. Hij betaalde zelf het kostgeld en hield dan een kleinigheid voor zijn kleeren over, maar verlangde ook niet meer. Met Vaders doen had hij zich nooit bemoeid, hij dacht er niet aan, of die overhield of te kort kwam. Hij was als een vreemde voor hem.

Zelfs de aandoenlijkheden van 't plotseling sterven, de begrafenis en al, wat daaraan vast was, hadden op hem schijnbaar geen uitwerking. Maar de kennisgeving, dat hij nu door zijn vader nog wat bezat, dat hem bij zijn meerderjarigheid zou toekomen, of dat, desnoods, reeds vroeger voor hem gebruikt kon worden, gaf hem een vagen indruk, alsof zijn doode vader hem uit het graf nog eenige zorg toonde. Dat bracht eenige beweging in zijn ziel. Dat werkte iets in zijn wezen, dat op gehechtheid aan vaders nagedachtenis geleek.

Dat sprak zich bij hem uit in de begeerte om vaders kamertje te gaan bewonen. Daar was hij geboren, daar was zijn moeder gestorven, daar had zijn vader zoo stil en teruggetrokken geleefd. Maar dat formuleerde hij zoo niet, dat hing slechts als een donker besef in zijn geest en 't was weinig meer dan instinktmatig, dat hij er behoefte aan gevoelde die onbekende, eenvoudige meubeltjes in zijn nabijheid te hebben en 't schamele huisraad te gebruiken, dat aan zijn ouders had toebehoord.

Er was geen bezwaar in de schikking. Zijn kostmoeder had er wel niet veel